

CIBERESPÈCIES

Butlletí electrònic del Servei de Protecció d'Espècies

CIBERESPÈCIES

El butlletí del Servei de Protecció d'Espècies

Edició en format PDF
Distribució gratuïta mitjançant
correu electrònic i on-line

Número 23.
Estiu del 2010

Govern de les Illes Balears

Conselleria de Medi Ambient

CIBERESPÈCIES

Butlletí electrònic del Servei de Protecció d'Espècies

CONTINGUT DEL NÚMERO 23

L'ESFORÇ SERVEIX

El Servei de Protecció d'Espècies i l'IBANAT creen la Unitat de Flora i Fauna (UFF).....	pàg. 05
Campanya divulgativa sobre els Plans d'Espècies: Involucrar a la societat en la conservació de les espècies més amenaçades	pàg. 06
Reunió de tortuguers a Son Real.....	pàg. 07
La Unitat de Flora i Fauna (UFF) realitza actuacions de control de la Còtula (<i>Cotula coronopifolia</i>).....	pàg. 07
Fotja banyuda (<i>Fulica cristata</i>) i Rosseta (<i>Marmaronetta angustirostris</i>).....	pàg. 08
Milà (<i>Milvus milvus</i>).....	pàg. 09
Marcatge Corbmarí (<i>Phalacrocorax aristotelis</i>) amb GPS.....	pàg. 09
Ferreret (<i>Alytes muletensis</i>).....	pàg. 10
Naixement d'en Xune.....	pàg. 11

CLOROFIL·LA

La Lletrera de ses Margalides (<i>Euphorbia margalidiana</i>).....	pàg. 11
Noves actuacions per conservar la flora amenaçada del Puig Major.....	pàg. 12
Teixos (<i>Taxus bacatta</i>).....	pàg. 12
Arbres singulars.....	pàg. 13

RAMPELLADES

La Unitat de Flora i Fauna (UFF) localitza dos nous nius de Voltor Negre.....	pàg. 14
Quiròpters.....	pàg. 14
Tortugues de terra (<i>Testudo hermanni</i> i <i>T. graeca</i>).....	pàg. 14
Avaraments de Cetacis i Tortugues marines.....	pàg. 15
Estudiant en pràctiques al nostre Servei.....	pàg. 15
Centres de Recuperació.....	pàg. 16
El Viroto Petit (<i>Puffinus mauritanicus</i>) revisat.....	pàg. 16
Balena (<i>Balaenoptera physalus</i>).....	pàg. 16
Convenis.....	pàg. 17
Unitat de control de fauna.....	pàg. 17

CIBERESPÈCIES

Butlletí electrònic del Servei de Protecció d'Espècies

Publicat el Decret de Regulació i Registre de parcs zoològics a les Illes Balears.....	pàg. 18
Breus.....	pàg. 19

COFIB

Apareix una Serp blanca (<i>Rhinechis scalaris</i>) a Mallorca.....	pàg. 20
---	---------

HEM LLEGIT

Revista El Temps, dia 15 de juny.....	pàg. 21
Revista SUBMON. "Avistado ejemplar de ballena gris frente a la costa de Barcelona".....	pàg. 21
Publicació del Llibre d'actes sobre el seminari d'Espècies Introduïdes Invasores a Balears.....	pàg. 21
Áreas importantes para la Conservación de las aves marinas en España.....	pàg. 22
Eleonora's falcon. Rulling the Aegean skies.....	pàg. 22
Especies amenazadas. Propuesta para su protección en Europa y España.....	pàg. 22
Handbook of the Mammals of the World. Vol. 1. Carnivores.....	pàg. 23
Senders d'interès botànic i cultural de l'Alcoià i el Comtat.....	pàg. 24
Ocells de Catalunya, País Valencià i Balears.....	pàg. 25
Culling Yellow-legged Gulls <i>Larus michahellis</i> benefits Audouin's Gulls <i>Larus audouinii</i> at a small and remote colony.....	pàg. 25
Atlas de los invertebrados amenazados de España (especies en peligro crítico y en peligro).....	pàg. 25
Documents d'UICN sobre invertebrats europeus amenaçats.....	pàg. 26
Viabilidad demográfica de la flora vascular amenazada en España.....	pàg. 26

COSES QUE PASSEN

NOTÍCIES AL MÓN

Elevada mortalidad dels Saiga (<i>Saiga tatarica</i>).....	pàg. 27
--	---------

NOTÍCIES D'EUROPA

A Europa habiten 11.000 espècies invasores.....	pàg. 27
---	---------

NOTÍCIES D'ESPANYA

Recuperació de falgueres al Parc Natural de Los Alcornocales (Cádiz).....	pàg. 28
---	---------

Direcció

Joan Mayol.

Disseny i maquetació

Xavier Canyelles.

Redacció per a aquest número

Iván Ramos, Jordi Muntaner, Xavier Rotllan.

Tomeu Moragues, Eva Moragues, Joan Mayol,

Joan A. Oliver, Joan Serra i Catalina Nicolau.

Fotografies

Dels autors respectius i del Servei de Protecció d'Espècies. A excepció de que s'indiqui el contrari.

foto: sortida de Sol a s'Arenalet. Parc Natural de Llevant (Artà, Mallorca). X. Canyelles.

EL SERVEI DE PROTECCIÓ D'ESPÈCIES I L'IBANAT CREEN LA UNITAT DE FLORA I FAUNA (UFF)

Un equip de sis naturalistes i un tècnic, als quals s'hi sumaran dos treballadors de biodiversitat (categoria especialistes primera), conformen la Unitat de Flora i Fauna de les Illes Balears (UFF) que s'ha posat en funcionament en el mes de maig del 2010.

L'estructura organitzativa de la Unitat de Flora i Fauna està constituïda per: un tècnic superior que dirigeix i coordina el personal de la UFF, tres naturalistes i un treballador de biodiversitat destinats a Mallorca; un naturalista i un treballador de biodiversitat (a mitja jornada) per a Menorca; i un naturalista i un treballador de biodiversitat (a mitja jornada) per a Eivissa-Formentera.

La Unitat de Flora i Fauna està adscrita a l'Institut Balear de la Natura i treballa coordinadament amb el Servei de Protecció d'Espècies de la Conselleria de Medi Ambient i altres departaments de la Conselleria. Les principals funcions de la UFF són:

- Executar les accions dels diferents Plans aprovats de les espècies catalogades, sota la supervisió del Servei de Protecció d'Espècies.
- Recollir mostres, prendre dades de camp i elaborar informes bàsics amb l'objectiu de fer un correcte seguiment de l'estat de conservació de la flora i fauna de les Illes Balears.
- Controlar les espècies introduïdes invasores per evitar que generin impactes sobre la biodiversitat o la salut o els béns de les persones.

Les principals actuacions iniciades per la Unitat de Flora i Fauna en el mes de maig i juny de 2010 poden resumir-se a la taula següent:

Flora:

- Censos d'individus d'orquídia de prat (*Orchis palustris*) i valoració de l'estat de conservació.
- Eliminació de flora introduïda invasora de les poblacions de *Limonium barceloi*.
- Instal·lació de protectors a individus de la flora vascular amenaçada del Puig Major per evitar l'efecte de les cabres i seguiment del seu estat de conservació. Descobriment de nous individus.
- Seguiment de les poblacions de les saladines endèmiques del Prat de Magaluf: comprovació dels tancaments i identificació d'amenaques potencials.
- Eliminació de l'espècie invasora *Cotula coronopifolia*.
- Reg i valoració de l'estat de conservació de la població de teixos (*Taxus baccata*) localitzada al puig Tomir.
- Tasques de manteniment de les noves germinacions de teixos.
- Actuacions de manteniment i valoració de l'estat de conservació de les poblacions de pinastre (*Pinus pinaster*) de Menorca.
- Tasques de manteniment (reg, eliminació d'espècies competidores, etc.) i de valoració de l'estat de conservació de les poblacions d'*Apium bermejoi* de Menorca.
- Seguiment de les poblacions de molinet (*Silene cambessedessi*) d'Eivissa i Formentera i recol·lecció de llavors de la majoria de poblacions conegudes.
- Localització de noves poblacions de *Delphinium pentagynum formenteranum* i seguiment.
- Valoració de l'estat de conservació de les poblacions de *Silene hifacensis* d'Eivissa i recerca de noves poblacions.
- Valoració de l'estat de conservació de les poblacions d'*Euphorbia margalidiana*, recol·lecció (illa de ses Margalides) i sembra (illa Murada) de llavors.

Fauna:

Participació en:

- Gestió de les menjadores artificials creades per a milanes reials (*Milvus milvus*) i de la càmera fotogràfica de trampeig associada.
- Realització de censos de poblacions i anellatges d'àguila peixatera (*Pandion haliaetus*).
- Alliberament de polls d'àguila peixatera mitjançant la tècnica de *hacking* a Menorca.
- Instal·lació de plataformes flotants a safareigs i basses per evitar l'ofegament d'aus, especialment de milanes reials.
- Realització de censos de poblacions i anellatges de gavina de bec vermell (*Larus audouinii*).
- Realització de censos de població de virots petits (*Puffinus mauretanicus*).
- Recerca de nius nous de voltor negre (*Aegypius monachus*) i anellatge de polls.
- Instal·lació i manteniment de cobertes de punts d'aigua natural o dipòsits artificials on hi és present el ferreret (*Alytes muletensis*) per disminuir l'evaporació.
- Realització dels primers censos de les poblacions de larves de ferreret i control de depredadors introduïts, especialment de la serp d'aigua (*Natrix maura*).
- Presa de mostres de larves de ferreret per supervisar el seu estat sanitari i determinar l'extensió de la infecció provocada per la quitridiomicòsis.
- Recerca de noves poblacions reproductores de calàpet (*Bufo balearicus*) a Eivissa.
- Alliberament de tortugues mediterrànies (*Testudo hermanni*) recuperades en el COFIB.
- Captura d'individus de tortuga mora (*Testudo graeca*) per a marcar-les i extreure mostres de sang i excrements per fer anàlisis genètics i de paràsits, respectivament.
- Controls de poblacions i anellatge d'individus de gavina vulgar (*Larus michahellis*).
- Preparació de mostres de pell, d'ossos i d'altres restes d'animals per a conservar-les en el Centre de Recuperació de Fauna Silvestre de les Illes Balears ■

CAMPANYA DIVULGATIVA SOBRE ELS PLANS D'ESPÈCIES: Involucrar a la societat en la conservació de les espècies més amenaçades

Tots els plans de recuperació, conservació o maneig d'espècies amenaçades compten amb accions adreçades a incrementar la sensibilització social i a involucrar als sectors més rellevants per a cada espècie (propietaris, col·lectius de caçadors, personal d'ajuntaments i consells insulars, agents de medi ambient, escolars, etc.).

En els darrers mesos s'està desenvolupant una campanya informativa i de sensibilització sobre els pla de conservació i recuperació d'espècies amenaçades.

S'han preparat presentacions sobre el virot petit, el milà, la tortuga mora, les saladines del prat de Magaluf, l'api d'en Bermejo i la Veça menorquina, la saladina de ses Fontanelles, el ferreret, la flora vascular del Puig Major, les ratapinyades cavernícoles i cinc aus aquàtiques en perill d'extinció.

El principal objectiu és divulgar l'estat de conservació d'aquests animals i plantes i les mesures que s'estan aplicant per millorar-lo.

A més, per involucrar la societat, s'explica de quina manera podem contribuir a la conservació d'aquestes espècies mitjançant actituds o actuacions concretes.

Fins ara s'han fet 12 presentacions per a un total de 240 persones de diversos col·lectius com instituts de batxillerat, caçadors, propietaris, ajuntaments, alpinistes, barranquistes i espeleòlegs, i societat civil en general.

L'acollida d'aquesta iniciativa és molt bona i el Servei de Protecció d'Espècies vol agrair a tots els que han col·laborat en l'organització de les presentacions: societats de caçadors de Formentera, Palma, Santa Maria i Bunyola, Consell Insular d'Eivissa, Consell Insular de Menorca, Ajuntament de Calvià, Ajuntament de Santa Maria, Palma Aquarium, base militar E.V.A 7 del Puig Major, IES Bendinat, IES Calvià, IES Pasqual Calbó, IES Marc Ferrer, Federació Balear de Muntanyisme i Federació Balear d'Espeleologia ■

REUNIÓ DE TORTUGUERS A SON REAL

El 21 i 22 de maig es varen celebrar a la finca pública de Son Real unes Jornades Tècniques sobre Conservació de Tortugues Terrestres, amb participació d'especialistes de l'Estat Espanyol, tant d'ONG's que treballen amb aquestes espècies com responsables de conservació de *T. hermanni* i *T. graeca* de diverses CCAA.

Varen participar ponents de l'Estació Biològica de Doñana, del Departament d'Ecologia de la UB, del Centre de Recuperació de Tortugues de l'Albera, del servei de Biodiversitat i del Centre de Recuperació de Fauna del Saler de la Comunitat Valenciana, del Centre de Recuperació de Fauna del GOB Menorca, del Centre de Recuperació d'Amfibis i Rèptils de Catalunya, de l'Associació de Naturalistes del Sureste, de l'Associació per l'Estudi de la Natura, del COFIB i de la Conselleria de Medi Ambient.

foto: Tortuga mediterrània. X. Canyelles.

Es van presentar diverses ponències i es va redactar un document de conclusions, actualment en fase de discussió, on es reflecteixen els principals problemes de les tortugues de terra autòctones de l'Estat.

Com a trets rellevants podem dir que aquests últims anys es detecta una evolució positiva a moltes poblacions, exceptuant les de *T. hermanni* de l'Albera i les *T. graeca* de Mallorca. Per altra banda, existeix una mancança en l'aprovació de Plans de Conservació per part de diverses CCAA peninsulars.

S'ha comprovat la utilitat de las translocacions com instrument a l'hora de crear noves poblacions d'aquestes espècies, amb exemplars procedents de Centres de Recuperació, principalment de Mallorca i Menorca. Es fa necessari incrementar l'esforç de la participació pública en la conservació de tortugues, principalment per evitar la recollida d'animals salvatges per a captivitat, que encara es produeix en molts casos.

Els participants van decidir constituir un grup de treball permanent i proposar la convocatòria d'una nova reunió al 2012■

LA UNITAT DE FLORA I FAUNA (UFF) REALITZA ACTUACIONS DE CONTROL DE LA CÒTULA (*Cotula coronopifolia*)

La còtula (*Cotula coronopifolia*) és una planta originària de Sud Àfrica de la família de les compostes.

L'espècie tolera elevats índex de salinitat i d'inundació, i té facilitat per a colonitzar llocs alterats, però és poc resistent a les gelades. Presenta un creixement molt ràpid i dens que li permet formar comunitats monoespecífiques que competeixen amb les espècies autòctones per l'hàbitat i els recursos, la qual cosa pot arribar a desplaçar-les. A més, provoca l'alteració de l'hàbitat mitjançant els seus restes que salinitzen el sòl i pot modificar l'estructura i la composició de la comunitat original. Totes aquestes característiques la converteixen en un espècie invasora perillosa.

foto: Control de Còtula. Arxiu SPE.

La còtula s'ha naturalitzat a les Balears només a s'Albufera de Mallorca on la seva presència es coneix des de l'any 1972. Tot i que amb el pas del temps no s'ha estès de forma massiva, les poblacions han anat creixent progressivament, la qual cosa ha fet recomanable dur a terme actuacions d'eliminació.

El Servei de protecció d'Espècies va iniciar, l'any 2009, un control experimental de la còtula a s'Albufera de Mallorca mitjançant recobriment amb làmines de plàstic opac i la recol·lecció d'inflorescències a les zones inundables, i mitjançant l'ús puntual d'herbicides a les zones no inundables que presenten superfícies àmplies. Altres metodologies de control com l'arrabassament manual i l'ús de bestiar varen ser descartats:

el primer per la poca efectivitat atesa la facilitat de la còtula de generar nous individus a partir de fragments no recollits i, el segon, pel risc de major dispersió de les llavors de la còtula a través dels excrements del bestiar.

foto: Control de Còtula. Arxiu SPE.

Enguany, la Unitat de Flora i Fauna ha intensificat el control de la còtula de les zones inundables recobrint les poblacions amb més de 300 m² de plàstic i recollint les inflorescències d'aquelles zones on no ha estat possible o recomanable l'ús del plàstic.

Per altra banda, està previst l'ús puntual d'herbicides a concentracions baixes del principi actiu en zones concretes ■

FOTJA BANYUDA (*Fulica cristata*) I ROSSETA (*Marmaronetta angustirostris*)

Enguany, malgrat la gran tromba d'aigua caiguda a Mallorca els primer dies de maig que va afectar molt negativament a la reproducció de la majoria d'aus aquàtiques de s'Albufera, les fotges banyudes (*Fulica cristata*) varen fer noves postes que han eclosionat.

A la primera setmana de juliol hi han controlades 11 colles de les quals 9 han criat segur. S'han contabilitzat 27 polls i hi ha 3 joves nascuts de l'any anterior.

No es pot descartar que hi hagi alguna altre colla reproductora no localitzada.

foto: Exemplar de rosseta amb anella metàl·lica. Albufera, juny del 2010. Miquel Àngel Reus.

Per altra banda, hi ha tres polls crescuts que han sobreviscut a la tempesta d'aigua.

Per tant, amb aquesta xifra, la més alta des de que es varen iniciar les reintroduccions el 2004, es confirma la bona tendència d'aquesta espècie a s'Albufera on està lliure del principal problema que pateix a altres zones humides d'Espanya, on són confoses amb les fotges comunes i abatudes durant les caceres.

Aquesta primavera també s'ha detectant una elevada quantitat de rossetes (*Marmaronetta angustirostris*). A mitjans de juny es pensa que podrien niar entre 3 i 6

colles d'aquesta anàtida catalogada, com la fotja banyuda, en perill d'extinció. Per altra banda, s'ha pogut fotografiar i s'ha observat en diverses ocasions un exemplar amb anella metàl·lica, segurament un dels alliberats a Mallorca el 2009.

Un altre exemplar anellat també va ser observat al Salobrar, la qual cosa indica que una part dels exemplars alliberats, nascuts en captivitat al Centre de Recuperació del Saler (València) s'han adaptat a la vida en llibertat. ■

MILÀ (*Milvus milvus*)

Enguany la reproducció del milà s'ha endarrerit bastant i, a mitjans de juny, encara és prest per dir quantes colles reproductores hi ha a Mallorca, però tot sembla indicar que en tenim unes vint, xifra semblant a la de 2009. Hi ha hagut dos casos d'exemplars adults trobats morts a niu, enverinats. Un d'ells tenia ous i l'altre tres polls, que també havien mort a conseqüència del verí.

Amb aquest, són tres els milans adults trobats morts enguany ja que es va trobar un altre exemplar mort per aquesta causa el gener.

foto: Milà mort per enverinament. Morí en el seu niu. Arxiu SPE.

Aquestes baixes d'exemplars reproductors, juntament amb les grans pluges de començaments de juny han fet que la població reproductora sigui més baixa de l'esperada.

La parella que va començar a niar al Parc Natural de

Llevant i que va treure un poll l'any passat té tres polls. Aquesta colla està formada per un exemplar reintroduït procedent d'Aragó.

Per altra banda, un succés lamentable causat per un predador, segurament un mart, va produir la mort dels cinc polls destinats, com d'altres anys, a la reintroducció de polls de milà al Parc Natural de Llevant. Des que es va iniciar aquest projecte l'any 2002 s'havien alliberat 51 polls sense cap incidència.

Aquest fet obliga a prendre les mesures adients per tal de que no es torni a repetir. ■

MARCATGE DE CORBMARÍ (*Phalacrocorax aristotelis*) AMB GPS PER SEO BIRDLIFE

Els dies 22, 23 i 24 de març de 2010 es va donar suport al personal de SEO/BirdLife en un programa de marcatge d'exemplars de corb marí amb emissor satèl·lit dintre del projecte Indemares (www.indemares.es). Es va comptar amb la participació de Víctor García Matarranz, expert del Ministeri de Medi Ambient i Medi Rural i Marí en aquest tipus de marcatges.

A l'illa de Formentor (Pollença), es varen capturar dos exemplars, un poll a punt de volar i un exemplar adult reproductor, que varen ser equipats amb un aparell GPS+PTT via satèl·lit a l'esquena amb un arnès per a

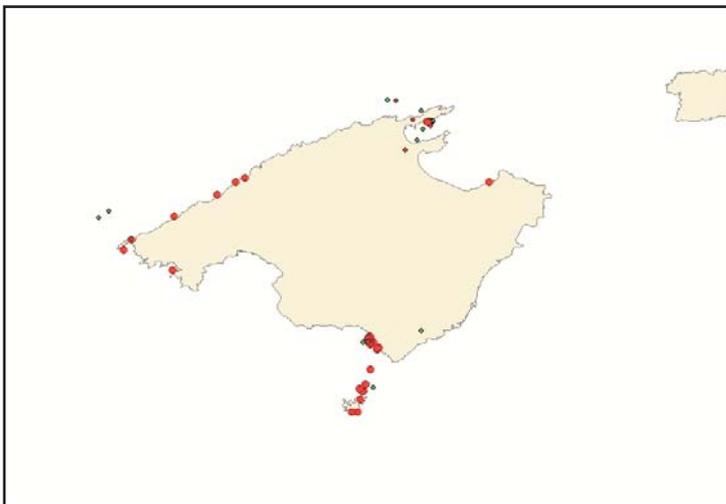

foto: Marcatge d'un exemplar juvenil. Arxiu SPE.

aquests aucells cabussadors. Tots dos exemplars s'han mantingut per la zona de la badia de Pollença fins el 30 de maig en què l'exemplar juvenil ha fet un desplaçament per la costa de Llevant fins a la zona de Cabrera, va anar fins sa Dragonera, va pujar quasi fins a Sóller i va tornar a desplaçar-se fins a la colònia de Sant Jordi.

foto: detall del GPS via satèl·lit. Arxiu SPE.

Punts a on s'ha localitzat via satèl·lit l'exemplar anellat com a poll a l'illa de Formentor.

Es va desplaçar cap a l'est donant la volta quasi completa a Mallorca per tornar a la costa sud (els punts vermells grans són les localitzacions bones).

Mapa i dades: SEO Birdlife

El dia 10 de juny va ser capturat pel personal de neteja de platges a la costa rocosa d'aquesta localitat, però va fugir abans de que els membres del Centre de Recuperació (COFIB), que havien estat avisat, arribessin.

Actualment no es sap si aquest exemplar és viu ■

FERRERET (*Alytes muletensis*)

Seguint amb les tasques del Pla de Recuperació de l'espècie, el recompte de larves a l'any 2009 va ser de 39.311, màxim històric des del descobriment de l'espècie, que recompensa la tasca centrada, entre altres aspectes, al manteniment de la qualitat dels aljubs i basses on es troben moltes poblacions i s'han retirat 4 serps d'aigua *Natrix maura*, el seu principal predador.

S'ha continuat amb les noves reintroduccions a dues localitats (un torrent i un abeurador) i s'ha constatat la presència de ferrerets adults (però no la reproducció) a una localitat on es varen reintroduir al 2007.

foto: amollada de larves. Arxiu SPE.

També s'han continuat les tasques de seguiment i control de la quitridiomicosis, realitzant anàlitzes a totes les localitats afectades o sospitoses, amb la col·laboració de investigadors del MNCN-CSIC.

Una actuació que pot tenir una gran transcendència futura ha estat la retirada de la majoria de larves (més de 2.300)

d'una localitat infectada, el seu posterior tractament a les instal·lacions de Marineland-Mallorca i el seu retorn a la localitat original, on s'espera aconseguir una disminució acusada de la malaltia, de manera que es pugui arribar a la pràctica eradicació. S'han presentat diversos treballs sobre l'espècie a Amphibia-Reptilia i les I Jornades de Biodiversitat del Paratge Natural de la Serra de Tramuntana ■

NAIXEMENT D'EN XUNE

El passat dia 14 de juny vàrem rebre la bona nova del naixement a Astúries del fill de la nostra companya Carmen Álvarez, que va ser consultora del SPE per espècies invasores.

El nadó pesà gairebé 3,400 kg i està perfectament de salut, igual que la seva mare. Rebrà el nom de Xune i li desitjam tota la sort del món.

Des del Servei de Protecció d'Espècies volem donar l'enhorabona a tota la família. Una forta abraçada, Carmen! ■

foto: ferrerets. Arxiu SPE.

LA LLETRERA DE SES MARGALIDES (*Euphorbia margalidiana*)

Recentment, i en el marc del Pla de Recuperació de l'*Euphorbia margalidiana*, s'ha organitzat, com ja fa tres anys, una campanya de camp per revisar les dues úniques localitats d'aquesta lletrera endèmica d'Eivissa: l'illot de ses Margalides (que és la població natural) i l'illa Murada (població on ha estat introduïda). L'estat de conservació de l'eufòrbia a l'illot de Ses Margalides es fantàstic, amb un gran nombre d'exemplars reproductors que cobreixen

gran part de l'illot. En aquesta illa s'han delimitat 3 parcel·les d'estudi per avaluar l'efecte de les gavines, l'efecte de la competència per l'espai i els nutrients amb altres espècies vegetals i el seguiment de les noves germinacions que puguin anar sortint.

Abans d'arribar a l'illa Murada, les expectatives sobre l'estat de conservació de la lletrera no eren gaire encoratjadores ja que, després de tres intents d'introducció, el nombre d'exemplars vius era molt baix. Però els ànims han millorat després de comprovar

foto: treball de camp a ses Margalides. Arxiu SPE.

que els 13 exemplars que hi han sobreviscut són de gran mida, han florit i fructificat i, amés, s'han trobat tres noves germinacions naturals d'aproximadament fa dos anys.

En aquesta campanya, a part de revisar les poblacions, s'ha aprofitat per recollir llavors a l'illa de ses Margalides.

Part d'aquestes seran destinades per emmagatzemar a jardins botànics i la resta seran introduïdes a l'illa Murada ■

NOVES ACTUACIONS PER CONSERVAR LA FLORA AMENAÇADA DEL PUIG MAJOR

Dia 9 de juny es varen reunir al cim del Puig Major les parts signants del nou Conveni entre el Ministeri de Defensa i la Conselleria de Medi Ambient per aplicar el Pla de Recuperació de la Flora Vasculat Amenaçada del Puig Major.

El projecte més important a executar amb l'aplicació del conveni és la CREACIÓ D'UNA ESTACIÓ DE CONSERVACIÓ DE LA FLORA I SEGUIMENT DEL CANVI CLIMÀTIC, consistent en tres recintes, de característiques diferents, amb una exclusió completa d'herbívors, on executar programes de reforçament de poblacions de plantes amenaçades, restauració d'un bosquet d'altura (teixos, pomeres bordes, arbres de visc, etc), la producció de llavors per a jardins botànics i com a font d'expansió cap a les poblacions naturals adjacents, i seguiment dels possibles efectes del canvi climàtic en la conservació d'aquestes espècies. En aquestes actuacions participen igualment els propietaris de les fin-

ques veïnes de la propietat del Ministeri de Defensa. Respecte al seguiment d'enguany de la flora del massís, es continuen les tasques de protecció de la vegetació front als herbívors i la reparació dels tancats afectats per la neu i el pas del temps. L'esforç en conservació s'ha traduït amb la trobada de set nous teixos, el reforçament amb més del 50% dels exemplars de túrbit (*Ligusticum huteri*), s'ha trobat una nova subpoblació de *Chaenorhinum rodriguezii* i tres nous exemplars de *Rosa squarrosa*. Evidentment, tot protegit contra els herbívors.

S'han realitzat actuacions de conservació *ex situ* com la recollida d'espores de les principals falgueres amenaçades del Puig Major i els esqueixos dels arbres caducifolis i de *Rosa squarrosa*.

I la darrera dada curiosa és que la població de l'arbust *Sambucus nigra*, de distribució eurosiberiana i present a les Balears només al Puig Major, està restringida al fons d'una canal de menys de 10 metres quadrats que ha estat protegida per evitar la pressió dels herbívors. El resultat ha estat extraordinari, la planta està rebrotant amb molta força i esperem que, en un futur, pugui consolidar la seva presència al Puig ■

TEIXOS (*Taxus baccata*)

Dins les actuacions de conservació del teix que realitza el SPE, i emmarcades en el Pla de Maneig (BOIB 06/12/08), està previst el reforçament de les poblacions actuals de teixos de la serra de Tramuntana o la creació de noves poblacions. Per aquest motiu, enguany s'han aprofitant els tancats realitzats per Ibanat a la finca pública de Míner, i s'ha realitzat una plantació de 56 teixos a dues zones d'aquesta finca (34 a la localitat des Clot fondo i 22 a Camp Redó).

Els teixos provenen del viver forestal de Menut. Estaven plantats en cossols de tres litres i tenen entre tres i cinc anys. Set teixos són de llavor i la resta d'esqueix.

Amb seguretat es sap que hi havia 30 mascles i 8 femelles. A ambdues poblacions els teixos s'han plantat sota la protecció de roques i penyals per proporcionar-los el major grau d'humitat i ombra. Les condicions de sòl són bones tant en profunditat com per la baixa pedregositat que evita l'afectació de les arrels.

Tots els arbres plantats estan protegits amb una reixeta metàl·lica com a protecció contra els herbívors, georeferenciats i marcats amb una etiqueta metàl·lica numerada. Una vegada finalitzada la plantació, protegida i marcada, els teixos se varen regar amb aproximadament 1,5 litres d'aigua per planta.

Aquestes actuacions s'han realitzat amb la col·laboració d'Ibanat (Kiko Grimalt, Oriol Doménech i una brigada de tres persones). Gràcies a tots.

Una altra actuació de reforçament portada a terme pel SPE és la plantació de dos exemplars mascles i dos femelles devora el teix solitari del Tomir.

foto: teix jove recent plantat. Arxiu SPE.

En aquest cas tant els teixos com el material per protegir-los i plantar-los s'ha hagut de transportar caminant per fortes pendents fins a pocs metres del teix adult. És per aquest motiu que el reforçament només s'ha fet amb quatre exemplars. Fa unes setmanes aquesta població es va revisar i els teixos es troben en perfectes condicions. Fins i tot han crescut considerablement. Degut a l'èxit d'aquesta actuació, segurament l'any que ve se tornarà a ampliar aquesta població amb més exemplars■

ARBRES SINGULARS

Durant 2009 el SPE ha treballat en la conservació dels 66 arbres catalogats com són, per exemple, podes de contenció al Ficus de la Misericòrdia (Palma) i al Plater de sa clastra d'Alfàbia (Bunyola), tractaments fitosanitaris i realització d'una estructura de suport al Pi Ramut de Biniorella (Andratx), però també s'ha descatalogat un dels Estancassangs (Sta. Eugènia) per mort de l'exemplar

foto: Sistema de reforç a un arbre singular. Arxiu SPE.

i la pèrdua del Pi Gros (Sta. Maria), que ja havia patit repetides pèrdues de brancom, l'última produïda pel cap de fibló d'octubre del 2007.

També s'ha redactat el projecte per a la millora del sistema radicular del Pi de Sa Pedrissa i iniciat la tramitació de cinc incorporacions al catàleg, el Pi de Son Creus (Bunyola), el Ginjoler del Convent de la Concepció (Palma), els garballons de les Cases Velles de Formentor (Pollença), el Plater de sa Font de Valella (Selva) i el Platers de Sant Joan des Verger (Maó)■

Nota de darrera hora

La catalogació d'aquests arbres singulars ja és un fet, i es va produir per resolució del Director General de Biodiversitat (BOIB 118, 12/08/10).

RAMPELLADES

notes d'interès

LA UNITAT DE FLORA I FAUNA (UFF) LOCALITZA DOS NOUS NIUS DE VOLTOR NEGRE (*Aegypius monachus*)

Naturalistes de la Unitat de Flora i Fauna, juntament amb un agent de medi ambient del Servei de Protecció d'Espècies, localitzaren dos nius nous de voltor negre (*Aegypius monachus*) sobre dos pins ubicats a la zona costanera del municipi d'Escorca. Un dels nius estava ocupat per un poll i l'altre presentava restes de plomes i de llana, la qual cosa indica que la plataforma de nidificació havia estat ocupada en anys anteriors.

La difícil accessibilitat del niu ocupat no va impedir que els naturalistes realitzessin l'anellatge del poll amb anelles metàl·liques i de lectura a distància.

Aquesta nova troballa reafirma la tendència positiva de la població mallorquina de voltor negre. ■

QUIRÒPTERS

Al 2009 s'ha continuat amb el Pla de conservació de la ratapinyada de cova *Miniopterus schreibersii*, confirmant l'augment de la el nombre d'exemplars detectats el 2008, amb un mínim de 1.000 a Mallorca, amb tres coves de cria i sis coves de repòs, i amb 600 exemplars a Menorca, amb una cova d'hivernada, una altre de cria i quatre de repòs.

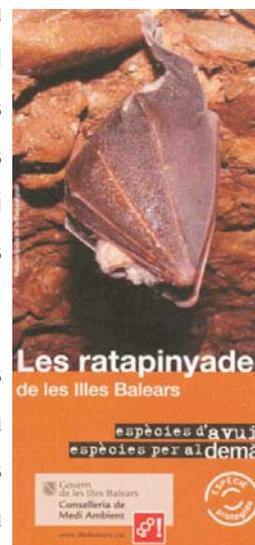
S'ha tancat el refugi de cria a les Coves del Pilar (Palma), amb una reixa permeable als quiròpters, per evitar les molèsties a l'espècie.

S'ha confirmant la recuperació de l'espècie a Menorca, incipient però molt important, amb una bona hivernada. La taxa de supervivència es manté en els mateixos nivells

des de l'any 2003. S'ha finalitzat la redacció del pla de recuperació del *Myotis capaccinii* y de les altres espècies cavernícoles de les Illes Balears, centrat en el seguiment i protecció de bona part del seus refugis.

S'han realitat prospeccions en coves de Mallorca i Eivissa i també s'ha avaluat la presència de diverses espècies a transectes realitzats a la Serra de Tramuntana.

També s'ha redactat i editat un tríptic amb informació sobre l'espècie i les altres ratapinyades de les Balears. ■

TORTUGUES DE TERRA

(*Testudo hermanni* i *T. graeca*)

S'ha continuat amb les tasques de recuperació de tortuga mora, dins el Pla de Conservació, aprovat el mes de març. S'han alliberat, per reforçar les poblacions de l'espècie, 47 adults i 25 juvenils. S'han construït a les instal·lacions del COFIB uns terraris per a que els neonats de l'espècie puguin passar el primer any sense hibernar, ja que moltes d'elles no superaven aquest període crític. Actualment hi ha uns 50 animals estabulats, per alliberar pròximament.

S'ha continuat amb l'alliberament d'exemplars de tortugues mediterrànies procedents dels centres de recuperació de fauna o dels 11 centres de cria autoritzats que col·laboren en aquesta important tasca. Així, s'han pogut alliberar 481 exemplars, 70 dels quals s'han cedit a la Comunitat Valenciana per reintroduïr.

A Mallorca s'han alliberat 411 exemplars, 327 a la finca pública de Sa Duaia, i 84 al PN de Mondragó.

A Menorca s'han recuperat i alliberat 758 exemplars (actuació del GOB Menorca, parcialment finançada per la Conselleria). El SPE realitza seguiments per a poder comprovar la seva adaptació al medi i valorar futures actuacions similars ■

AVARAMENTS DE CETACIS I TORTUGUES MARINES

El servei de rescat i registre d'avaraments de cetacis, executat per la Fundació Aspro- Natura (Marineland), va actuar l'any passat en 36 casos (24 a Mallorca, 5 a Menorca i 7 a Eivissa-Formentera). El dofí llistat ha estat el més abundant, amb 18 exemplars seguit del dofí mular, amb 5 exemplars. Cal senyalar l'avarament d'un catxalot, d'un cap d'olla, d'un cap d'olla gris i d'un Zifio de Cuvier, espècie poc freqüent. També s'han enregistrat 22 avistaments, la majoria de dofí mular, amb 16 exemplars, tres exemplars de dofí llistat, dues balenes (rorquals comuns) i un catxalot.

foto: Cap d'olla (*Globicephala melas*) avarat. Arxiu SPE.

El servei de rescat i registre d'avaraments de tortugues marines, executat per la Fundació Aspro- Natura (Marineland), va actuar en 37 casos (24 a Mallorca, 5 a Menorca i 8 a Eivissa-Formentera). La majoria de tortugues avarades són exemplars subadults i la principal causa d'aquests avaraments va ser la captura accidental amb palangres de superfície, seguida per emmallaments amb plàstics o restes de xarxes. S'ha participat a la "I Reunión Técnica de Centros de Recuperación de Tortugas Marinas del Mediterráneo Español", fetes a

València i a les I Jornades de Biodiversitat del Paratge Natural de la Serra de Tramuntana. També s'han contractat mesures actives de protecció de l'espècie a Formentera a l'empresa Vellmarí ■

ESTUDIANT EN PRÀCTIQUES AL SERVEI

Entre els mesos de març i juliol d'aquest any i en el marc d'un conveni signat entre el Servei de Protecció d'Espècies i la Universitat Autònoma de Barcelona, un estudiant del Màster en Ecologia Terrestre i Gestió de la Biodiversitat (Xavier Rotllan) està desenvolupant el seu treball pràctic al Servei.

foto: Xavier Rotllan en treball de camp. Arxiu SPE.

Una de les seves principals tasques està emmarcada en les diferents accions recollides en el "Pla de Maneig del teix a l'illa de Mallorca", aprovat per la Conselleria de Medi Ambient l'any 2008.

Es basa en l'actualització de la base de dades que conté tots els individus de l'illa i la creació de diversa cartografia que ajudi a la gestió d'aquesta espècie.

Per altra banda, també està realitzant el seguiment de les poblacions de tres espècies amenaçades i amb escassa presència a Mallorca: *Brimeura duvigneaudii*, *Gymnadenia conopsea* i *Orchis cazorlensis*, catalogades en el Decret 75/2005 com a "Sensible a l'alteració de l'hàbitat" la primera i com a "Vulnerable" les altres dues ■

CENTRES DE RECUPERACIÓ

Al Centre de Recuperació de Fauna Silvestre de les Illes Balears (COFIB) s'han recollit 2.659 animals a l'any passat, animals de 93 espècies de fauna silvestre de Mallorca per la seva recuperació, dels quals hi ha 1193 aus, 200 mamífers i 1.266 amfibis i rèptils (941 tortugues mediterrànies i 273 tortugues mores). S'han recuperat i alliberat 998 animals al medi natural. Per altra part, s'han recollit també 422 animals exòtics de 57 espècies.

Al Centre de Recuperació de Fauna Silvestre del GOB-Menorca (finançat parcialment per la Conselleria), s'han recollit 259 animals de 49 espècies i se n'han alliberat 120.

Al Centre de Recuperació Animal Sa Coma de l'Ajuntament d'Eivissa s'han recollit 139 animals silvestres de 39 espècies, amb 128 aus, 10 rèptils i un mamífer, i se n'han alliberat 45 al medi natural. Així mateix, s'han recollit 6 exòtics■

EL VIROT PETIT (*Puffinus mauretanicus*) REVISAT

L'espècie amb un pla de recuperació més antic és el virot petit, la protecció del qual es du a terme seguint un document de l'any 2003.

Pràcticament totes les accions que s'hi preveien han estat com a mínim iniciades, i la major part, completades.

foto: les accions de protecció del Virot Petit, afavoreixen també al Virot Gros (*Calonectris diomedea*). Arxiu SPE.

Tot i que els efectius coneguts són avui molt més grans dels que calculàvem a l'inici del pla (de l'ordre de 25.000 aus), es tracta d'una millora de coneixement, no d'un increment real d'efectius. Ha arribat el moment de revisar profundament el pla, reconsiderar prioritats i dissenyar un nou instrument per al futur.

D'altra banda, la recuperació de l'espècie havia estat objecte d'un pla europeu de BirdLife, que li havia estat encarregat per la UE l'any 1999, com a document orientatiu per a la gestió de l'espècie en tot el seu cicle, des de la nidificació a les Balears, l'àrea d'alimentació a tota la Mediterrània occidental i la migració i hivernada a l'Atlàntic. Per a revisar profundament el document s'han reunit a Palma una dotzena d'especialistes, convocats per SEO-BirdLife. En les properes setmanes comptarem amb un document de referència que ha de ser molt útil per a la futura conservació de l'espècie.

Finalment, cal esmentar que els treballs continuen, tant des del punt de vista de conservació (cens i seguiment de colònies, control de predadors a la Mola de Maó) com científic (dos equips internacionals han iniciat un projecte de seguiment amb GPS i geolocalitzadors, de forma coordinada).

Com a projecte més important, és previst efectuar enguany una desratització completa de Sa Dragonera, que si s'aconsegueix pot ser extraordinàriament valuosa per a aquesta i altres espècies■

BALENA (*Balaenoptera physalus*)

El dia 22 d'abril, els navegants del Canal de Menorca detectaren el cadàver d'un gran cetaci que constituïa un perill per a la navegació. Per aquest motiu, les autoritats marítimes decidiren treure'l, de forma que va ser remolcat al Port d'Alcúdia, i es va demanar a Natura Parc que se'n fes càrrec.

Un cop a terra, es va confirmar que es tractava d'un Rorqual Comú, *Balaenoptera physalus*, una espècie no rara a la Mediterrània Occidental.

foto: l'exemplar una vegada fora de l'aigua. Arxiu SPE.

L'operació va ser molt més complexa i costosa del que s'havia previst, ja que les dimensions de l'animal (16 metres i 34 tones) i el seu avançat estat de descomposició va dificultar moltíssim la seva extracció, transport i destrucció.

Tot i que el SPE no ha tengut més que una intervenció marginal en el cas, val la pena deixar constància d'aquesta cita a les nostres aigües ■

CONVENIS

En les darreres setmanes, hem avançat considerablement en la signatura de convenis de la Conselleria amb altres entitats que poden col·laborar en conservació d'espècies a les Balears.

A més del document subscrit amb el *Ministerio de Defensa* per al Puig Major (veure nota monogràfica), s'ha subscrit un document amb l'ajuntament de Calvià per a l'efectiva protecció de les saladines de Magaluf, i està

pràcticament enllestit un nou conveni amb ENDESA per a prorrogar i aplicar la correcció d'esteses elèctriques en relació a la conservació de grans aus (en especial, l'àguila peixatera i el milà). Tot i la complexitat dels procediments administratius per a aquest tipus de documents, val la pena dedicar-hi esforços, ja que la cooperació del màxim d'entitats és fonamental per aconseguir la conservació de totes les espècies de les Illes Balears ■

UNITAT DE CONTROL DE FAUNA

És ben sabut que les espècies introduïdes són el principal problema de conservació d'espècies a nivell mundial (aproximadament tres quartes parts de les extincions de vertebrats en temps històrics estan relacionades amb l'impacte d'algunes espècies invasores). Per aquest motiu, la Conselleria hi dedica una atenció preferent, i va contractar l'any passat una empresa per executar accions de control de fauna.

L'empresa disposa d'especialistes que procedeixen a la captura de les espècies que se'ls indica, fonamentalment en terrenys públics, pels procediments de major eficàcia en cada cas.

Els resultats són espectaculars, i queden resumits en el quadre següent:

Animals capturats per la Unitat de Control de Fauna (1 de gener-20 de juny 2010)

Cabres	a Mallorca	253
	a Menorca	73
	a Eivissa	14
Antílops (1)		2
Porcs assilvestrats		53
Ovelles assilvestrades		21
Moixos		10
Cotorres		38
Coloms(2)		235
Conills (3)		214

- (1) Nilgos (*Boselaphus tragocamelus*), escapats fa anys de l'autosafari.
- (2) Exemplars d'esglésies i altres edificis públics.
- (3) Capturats amb fura a llocs on causen danys a l'agricultura i, els que estan sanitàriament bé, tornats a alliberar a altres indrets.

La mitjana de resultats és de més de 5 espècimens cada dia!

Els números amaguen una realitat de gran complexitat, ja que no és fàcil aconseguir resultats com aquests amb espècies tan distintes com cotorres, porcs o conills.

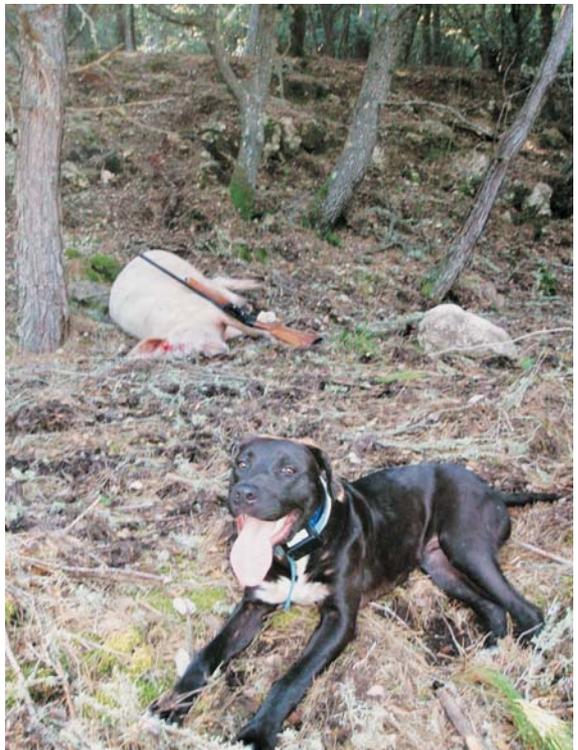
És poc probable que hi hagi cap cas tan efectiu a tota Europa.

Els contractistes estan demostrant amb aquests resultats una gran dosi d'habilitat i efectivitat.

Actualment, la direcció d'aquest treball tan efectiu està al càrrec del servei de gestió cinegètica, tot i no ser pròpiament caça. Amb les transferències previstes als Consells Insulars, el control de fauna passarà a ser responsabilitat del Servei de Protecció d'Espècies, on haurèm de treballar de valent perquè l'eficàcia d'aquest projecte es mantingui en el futur ■

fotos: control de porcs. Capturats en llaç a Son Amer. Arxiu SPE.

PUBLICAT EL DECRET DE REGULACIÓ I REGISTRE DE PARCS ZOOLOGICS A LES ILLES BALEARS

S'ha publicat el Decret que desplega la Llei 3172003 de conservació de fauna silvestre en les parcs zoològics a l'àmbit de les Balears:

<http://boib.caib.es/pdf/2010089/mp6.pdf>

Aquest Decret determina el procediment administratiu per l'autorització dels parcs zoològics i aquaris, així com els informes d'altres administracions i el règim sancionador ■

BREUS

Els falcons de la Seu han tornat criar amb èxit, i han produït tres polls.

Desgraciadament, el lloc on crien és massa petit i dos dels polls varen caure.

Haurem de cercar una solució per al futur!

foto: exemplar jove de Falcó menjant un colom a la Seu. Arxiu SPE.

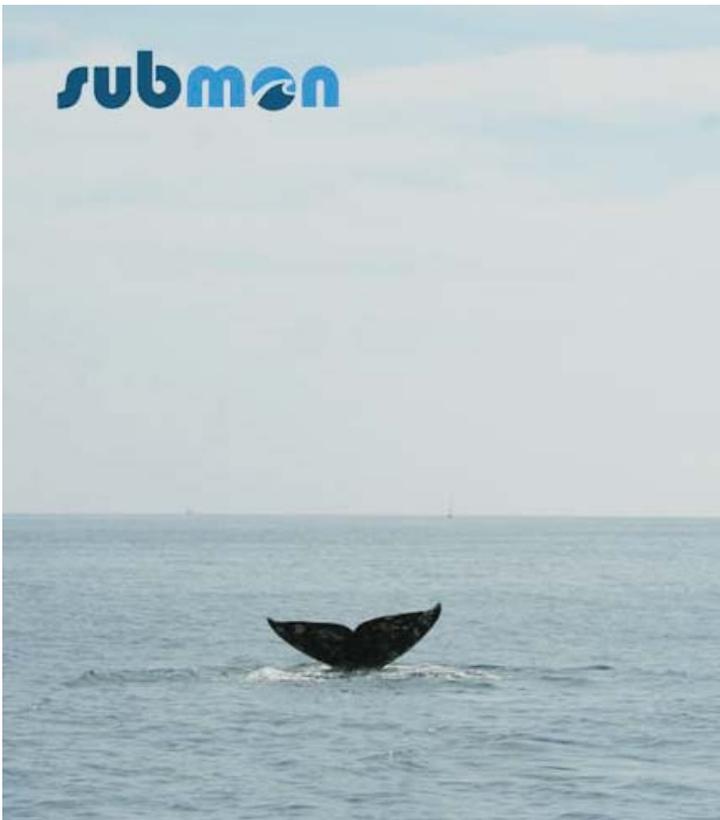

foto: Rodrigo Barahona. SUBMON.

Curs a l'EBAP: El servei ha realitzat, entre els dies 19 i 23 d'abril, un nou curs d'Actuacions administratives en protecció d'espècies, de 10 hores, amb l'assistència de 23 alumnes, 11 dels quals són agents de medi ambient.

És previst tornar realitzar-lo el proper any.

Una balena grisa ha estat observada per primera vegada a la Mediterrània, cosa molt sorprenent ja que l'espècie es considera extinta a l'Atlàntic, i no està citada al Mar Roig ni l'Índic.

Va ser observada a les costes d'Israel el dia 11 de maig, i el 8 de juny, el mateix exemplar era davant Barcelona (les fotografies de la cua permeten la identificació individual).

No hi ha més que especulacions sobre l'origen i la ruta de l'animal.

foto: Àguila Peixatera. (*Pandion haliaetus*). Arxiu SPE.

APAREIX UNA SERP BLANCA (*Rhinechis scalaris*) A MALLORCA

El passat 28 de juny, es va recollir al municipi de Sant Joan (Mallorca), un exemplar adult de Serp Blanca (*Rhinechis scalaris*) de gran mida i en perfecte estat de salut.

Aquesta espècie, que no és verinosa, si no que mata les seves preses habituals (rates, ratolins i aucellons) per estrangulació, fa cents d'anys que viu assilvestrada a Menorca. En canvi, a Mallorca és una introducció recent, i per tant està considerada com una espècie introduïda.

foto: l'exemplar és de gran mida. Arxiu SPE.

L'exemplar en qüestió, malgrat ser adult, conservava encara el típic dibuix dorsal dels juvenils, amb franges transversals que uneixen a les dues franges fosques longitudinals.

Es descarta una fuga d'algun particular, ja que aquest animal no es ven a les tendes ni tampoc és fàcil el seu manteniment.

Probablement és una introducció mitjançant arbres o altres mercaderies portades directament de la Península Ibèrica, on és relativament freqüent ■

Recordau que si trobau un animal ferit o mort heu de donar avís al telèfon d'emergències 112 o a la Conselleria de Medi Ambient (971 176 666).

També ho podeu fer directament posant-vos en contacte amb el COFIB:

Ctra. de Sineu, Km. 15'400 (07142 - Santa Eugènia)
971 14 41 07 - 607 55 40 55 (emergències)
Fax: 971 14 45 32
Correu electrònic: cofib@wanadoo.es

Detectar a temps possibles casos d'enverinaments, d'espècies introduïdes o d'espècies protegides en mal estat, és molt important i una tasca de tots. Gràcies per col·laborar.

Revista El Temps, dia 15 de juny

A la Revista El Temps, dia 15 de juny, hi apareixen dos articles:

Els catàlegs de fauna amenaçada ignoren les espècies marines. Però la UE ens obliga a protegir tres grans àrees marines: el canal de Menorca, l'àrea compresa entre el delta de l'Ebre i els Columbrets i l'entorn del cap de Creus que, si s'unira a la zona costanera de Catalunya Nord, podria ser l'àrea protegida més extensa de la Mediterrània.

A un pas de desaparèixer. Un total de 84 animals són en perill d'extinció als Països Catalans. Segons els catàlegs de fauna amenaçada de les administracions catalana, valenciana, balear i aragonesa. La Generalitat de Catalunya ha presentat un decret que en declara dotze ja extingides i obre la porta a ambiciosos plans de recuperació i reintroducció ■

Ciència Biodiversitat

La mar, en reserva

El canal de Menorca, entre el cap mallorquí de Formentor (a la foto) i l'Illa de Menorca són una àrea marina protegida.

Els catàlegs de fauna amenaçada ignoren les espècies marines. Però la UE ens obliga a protegir tres grans àrees marines: el canal de Menorca, l'àrea compresa entre el delta de l'Ebre i els Columbrets i l'entorn del cap de Creus que, si s'unira a la zona costanera de Catalunya Nord, podria ser l'àrea protegida més extensa de la Mediterrània.

ria més de mil quilòmetres quadrats i esdevindria la més gran de la Mediterrània. Però si aquesta àrea protegida s'acoblés a la reserva marina que la UE exigeix per a la costa de Catalunya Nord -i, cap al nord, més callís de la Comarça-, s'aconseguiria una de les àrees marines protegides més grans del continent.

La preservació de la biodiversitat marina haurà d'arribar per la protecció del moti, més que no pas per la inclusió de les espècies marines en un catàleg, com el que aviat ha d'aprovar el govern de Catalunya. Segons que explica Josep Maria Gili -que ha rebut el premi Medd Ambient 2010 que concedeixen Caixa Sabadell i l'Institut d'Estadística Catalana-, "al me-

exigències de la Unió Europea i el seu projecte Life." Aquesta reserva marina -segons Josep Maria Gili, de l'Institut de Ciències del Mar del CSIC- ocupa-

56 EL TEMPS 15 DE JUNY 2010

Publicació del llibre d'actes sobre el seminari d'espècies introduïdes i invasores a les Illes Balears

Amb motiu de la realització d'un Seminari sobre espècies invasores a Balears que va tenir lloc a Sóller el desembre de 2009, s'ha publicat un recull de les actes que se'n derivaren. El llibre, amb un format força atractiu, té 186 pàgines. Està disponible a l'apartat de publicacions de la nostra web: <http://especies.caib.es>

Aquestes actes han estat elaborades pels diferents ponents, cada un d'ells especialista en un grup biològic determinat. L'editora ha estat na Carmen Álvarez i s'ha fet una tirada molt reduïda d'exemplars.

Des d'aquestes línies volem agrair els autors la seva col·laboració per preparar el material d'aquesta publicació ■

Arcos, J.M., Bécara, B., Rodríguez, M. y Ruiz, A. 2009. *Áreas importantes para la Conservación de las aves marinas en España*. LIFE04NAT/ES000049.- Sociedad Española de Ornitología (SEO/BirdLife). Madrid. 330 pp.

REPRODUÏM EL TEXT ORIGINAL

Trabajo iniciado en 2004 para identificar las Áreas Importantes para las Aves, en adelante IBA, acrónimo de su nombre en inglés Important Bird Areas. Las IBA servirán de guía para designar la red Natura 200 en el mar.

El libro, muy bien editado, identifica un total de 42 IBA marinas de las que 10 se encuentran en el archipiélago canario, 8 en el noroeste peninsular (Cantábrico-Galicia), 8 en la zona de transición Mediterráneo-Atlántico (entre el mar de Alborán y el golfo de Cádiz) y 16 en el

Mediterráneo (8 en las islas Baleares) y 8 a lo largo de la plataforma y del talud continental peninsulares. Es la primera vez en el mundo que se realiza un inventario como este que también ha cubierto las aguas de Portugal.

En las Baleares quedan identificadas las siguientes IBA: aguas de Formentera y sur de Ibiza (685,5 km²); aguas de poniente y norte de Ibiza (523,3 km²); aguas de levante de Ibiza (205,6 km²); aguas del sur de Mallorca y Cabrera (672,2 km²); aguas del poniente de Mallorca (504,5 km²); aguas del norte de Mallorca (1.096 km²); aguas del norte y oeste de Menorca (1.704 km²) y aguas del sureste de Menorca (250,7 km²).

De cada una de ellas se realiza una descripción, importancia ornitológica, usos o amenazas y gestión, figuras de protección ya existentes (Red Natura 2000 y ENP de la CAIB), así como cartografía y delimitación de cada una de ellas.

Se trata, sin duda, de un extraordinario trabajo que supondrá un modelo a seguir para la elaboración de red Natura en el mar ■

Vlachos, C. 2007. *Eleonora's falcon. Ruling the Aegean skies*. Hellenic Ornithological Society. Atenas. 112 pp.

Aquest llibre de gran format, reuneix per primera vegada una combinació ideal de text, fotografies i imatges a color del Falcó Marí. Una de les meravelles de la naturalesa grega i un au cell emblemàtic del Mediterrani.

Un contingut exhaustiu, però de fàcil lectura, descriu la forma de vida y l'hàbitat d'aquesta au única i més de 120 imatges, moltes d'elles espectaculars, de 25 fotògrafs diferents, il·lustren i complementen el text d'una manera bella. Destaquen les il·lustracions dels diferents tipus de plomatge dels falcons.

Aquesta publicació ha estat possible gràcies al projecte LIFENatura "Medidas de Conservación del Halcón de Eleonora en Grecia" concedit a la Societat Ornitològica Helènica (HOS-BirdLife). ■

Especies amenazadas. Propuesta para su protección en Europa y España. Oceana (2009)

Oceana, amb el patrocini de l'Obra Social de Caixa de Catalunya, ha realitzat aquest complet informe sobre totes les espècies marines europees presents als diferents convenis internacionals de protecció, catàlegs nacionals o autonòmics, o fins i tot espècies no presents als catàlegs però que requereixen protecció segons els experts en la matèria.

Aquest llistat, amb 420 espècies és una proposta de mínims sobre la conservació d'espècies marines, que segons Oceana hauria de incorporar-se a la legislació de protecció a Europa. Hem de tenir en compte que el buit a la legislació es important: tan sols 15 espècies marines estan presents a la Directiva Hàbitats, i el Catàleg Nacional d'Espècies Amenaçades només inclou 39 espècies marines de les més de 600 catalogades.

Aquest informe es fonamenta en una sèrie de campanyes d'estudi dels fons marins, dutes a terme per Oceana, que amplien la informació existent fins avui i donen a conèixer el seu estat de conservació.

En resum, és un punt de partida per ampliar els catàlegs de les espècies marines protegides ■

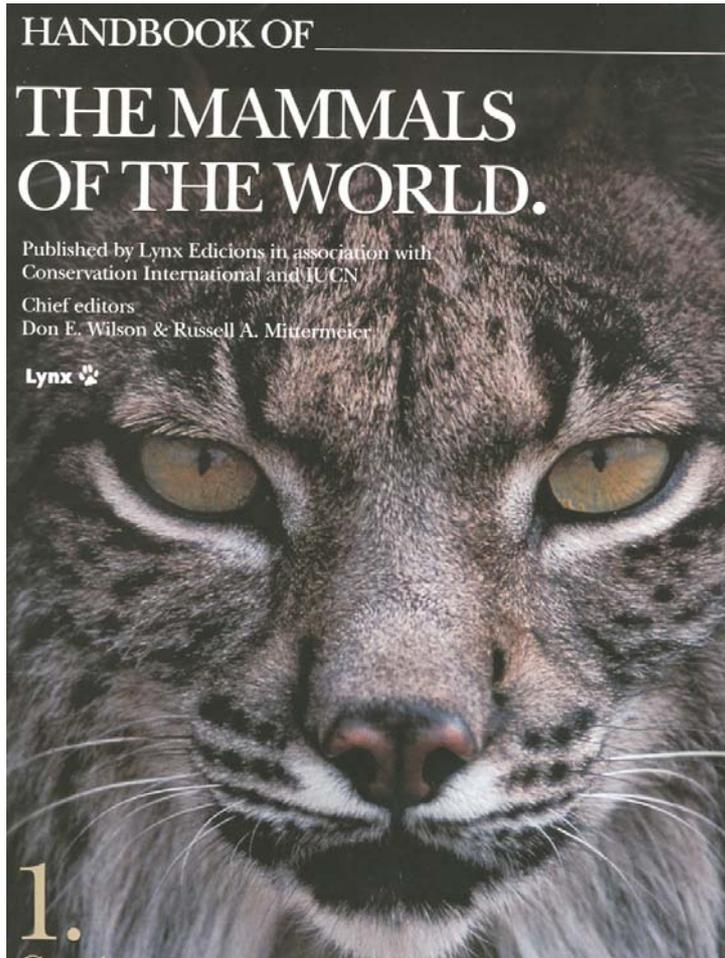
Wilson, D. E. & Mittermeyer, R. A. eds. (2009). *Handbook of the Mammals of the World. Vol. 1. Carnivores*. Lynx Edicions, Barcelona.

L'editorial Lynx, en col·laboració amb Conservation International i UICN, ha editat el primer número del Handbook of the Mammals of the World, dedicat als carnívors.

Ja s'han planificat els vuit números que formaran aquesta col·lecció.

Aquesta obra té un format gairebé idèntic a la sèrie de Handbooks dedicats als aucells del món, fet per la mateixa editorial i que s'ha convertit en una publicació d'obligada consulta per part dels ornitòlegs d'arreu del món. Està editat en llengua anglesa i apareixen la totalitat dels organismes descrits de cada grup.

Com a dades relacionades als mamífers carnívors que viuen a Balears, podem esmentar el que segueix:

El volum recull els resultats dels estudis d'alimentació de les genetes de les Balears (Clavenger, 1993), on s'evidencia l'omnivoria i la diferent proporció en la presència de diferents organismes en els excrements:

Mallorca (bosc mediterrani):

- 47-91% petits mamífers / 25-18% artròpodes / 8-23% rèptils / 4% conills / 3% aucells / 20-1% amfibis

Eivissa (matollar mediterrani):

- 45-92% petits mamífers / 42% plantes / 18-19% rèptils / 12-18% artròpodes / 10% amfibis / 6-32% aucells / 0.7% conills

Cabrera (matollar mediterrani):

- 21-46% artròpodes / 26-40% rèptils / 31% plantes / 16-70% petits mamífers / 5% aucells / 2% conills

Com es pot apreciar, les diferències són prou importants, i l'època de l'any quan es fa el mostreig té una incidència cabdal en els resultats obtinguts.

Respecte al mart, Clavenger (1993) també va fer un estudi acurat de la dieta dels marts menorquins. L'estudi dels excrements fa palès l'obligada omnivoria dels marts com a conseqüència d'una major amplitud de les relacions tròfiques, amb 28 elements diferents trobats a 723 mostres.

La composició de la dieta varia segons l'estació de l'any: a començaments de primavera els petits mamífers són més abundants, a finals dominen els aucells, i a l'estiu les plantes i els artròpodes són el principal recurs alimentari.

Del mostel (*Mustela nivalis*) es parla de que la subespècie present a Espanya és la *Mustela nivalis boccamela*.

Es tracta d'una espècie històricament poc estudiada a les Balears. És un animal molt actiu que, com a conseqüència del seu ràpid metabolisme, necessita alimentar-se almenys deu vegades diàries.

La seva forma anatòmica els permet introduir-se dins petites cavitats a la cerca de les seves preses■

Lara, N. Et al. 2010 Senders d'interés botànic i cultural de l'Alcoià i el Comtat. 158 pgs. CAM

Aquesta obra (redactada per un bomber, un botànic i una enginyera) ens presenta set rutes de senderisme del sud del País Valencià, amb una profusió d'informació i il·lustracions d'alta qualitat que constitueixen una invitació temptadora a recórrer els paratges que ens presenta.

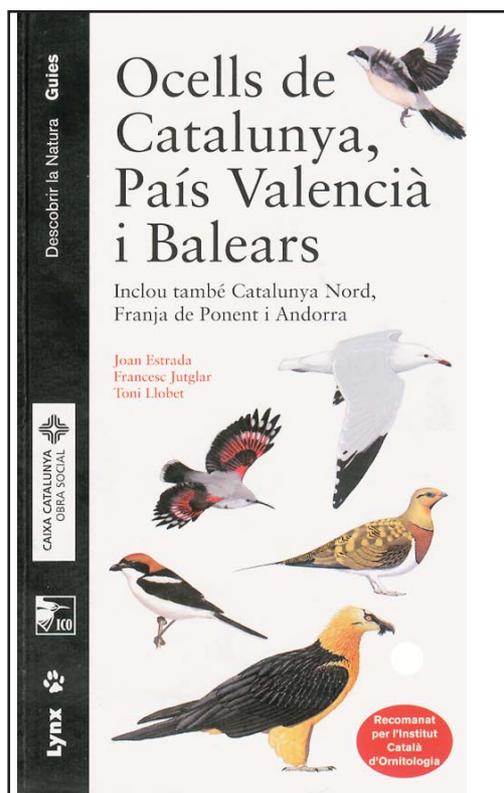
Una profusió de requadres detalla dades sobre etnologia, arquitectura, elements del paisatge o espècies (entre altres, el quarantamaula, que no coneixíem fins ara!).

Un annex final d'il·lustracions fotogràfiques d'alta qualitat d'una selecció de plantes arrodoneix l'obra. En definitiva, constitueix un excel·lent model de guia, que transparenta l'amor al país dels seus autors ■

Ocells de Catalunya, País Valencià i Balears, Lynx Edicions. Barcelona. 2010.

Per Joan Estrada i il·lustracions de Francesc Jutglar i de Toni Llobet.

Primera guia de camp escrita en català, ja que les anteriors varen ser traduccions d'obres fetes en anglès. Molt ben editada, de tapes dures, manté la pràctica solució de texts i mapes de distribució a l'esquerra i dibuixos a la dreta.

A cada plana els dibuixos es troben a escala, a excepció dels dibuixos d'exemplars en vol, la qual cosa afavoreix molt la comparació entre les espècies presents.

Els textos, comencen amb el nom català, seguit del nom científic, i noms oficials valencians i balears quan aquests siguin diferents del català i sempre que l'espècie estigui present a cada zona.

A continuació s'indica la mida amb la longitud total i, en certs casos, de l'envergadura.

Segueix amb la descripció de cada exemplar, veu, requeriments ecològics, comportament distribució a la zona paleàrtica occidental i, finalment, situació en cada zona.

Aquest darrer apartat, juntament amb el mapa de distribució, és el que més ens afecta i, en línies generals, està resolt molt favorablement.

El mapa de distribució presenta la novetat de representar molt més detalladament als Països Catalans les cinc següents zones: les de les espècies presents tot l'any, les reproductores, les hivernants abundants, les hivernants escasses i les que es troben de pas en dispersió o son zones d'alimentació.

Dibuixos excel·lents, amb nombrosos detalls d'exemplars amb plomatges no nupcials, com en el cas de les anàtides i larolimícoles, per exemple, i juvenils.

També inclouen una bona representació d'espècies exòtiques amb poblacions establertes, destriant algunes anàtides, lloros i ploceids.

Es fa menció a les diferències de coloració d'algunes subespècies balears com la del menjamosques i la del capsigrany.

És la primera guia on ja surt el nostre únic passeriforme endèmic, el busqueret coallarg (*Sylvia balearica*) ■

Paracuellos, M & J. C. Nevado (2010) Culling Yellow-legged Gulls *Larus michahellis* benefits Audouin's Gulls *Larus audouinii* at a small and remote colony *Bird Study* (2010) 57, 26–30

Aquest treball aporta les dades de seguiment detallat dels resultats de control sever de la població nidificant de gavina camagroga a l'illa d'Alborán on, des de 1994, s'han sacrificat més de mil gavines (un 25% de la població nidificant cada any), aconseguint una reducció significativa de la població.

Als anys 80 hi havia menys de cent parelles de gavines, que varen arribar a les 400 quan es va iniciar el projecte de control el qual ha aconseguit reconduir la població a les xifres inicials i reduir a menys de la meitat la superfície ocupada per la colònia.

Les gavines roges també havien incrementat població: d'unes 30 parelles els anys 80, passaren a 250 en els 90 però havien baixat a la meitat en els anys de gran expansió de les vulgars.

L'any 2009 la població de gavina roja s'ha incrementat fins a les 629 parelles.

El treball analitza estadísticament aquestes dades, les d'ocupació de l'illot per les dues espècies i l'èxit reproductor de la gavina roja, i conclou que el control de població ha estat un instrument eficaç, considerant que és una eina útil en tant s'apliquen solucions més definitives i sostenibles relacionades amb la disponibilitat d'aliment per a les gavines comunes■

Atlas de los invertebrados amenazados de España (Especies En Peligro Crítico y En Peligro)

El Ministeri de Medi Ambient i Medi Rural i Marí continua en la seva línia editorial de publicar atles i llibres vermells emmarcats dins el nomenat "Inventario Nacional de Biodiversidad". En aquest volum, derivat de la "Lista Roja de invertebrados de España" (que fou presentat al Ciber nº 10 de maig de 2007), s'ha aprofundit en les espècies més amenaçades de la "Lista", compilant el màxim d'informació, tant a partir de col·leccions, com realitzant prospeccions de les localitats on els diferents taxons foren citats.

Pel que fa a les Illes Balears, només hi ha un representant de la nostra fauna. Es tracta de la *Alzoniella edmundi* (a la "Lista" apareix amb el sinònim de *Belgrandiella edmundi*), un diminut hidròbid (caragol) vinculat a fonts i que només es coneix de dues localitats situades a la Serra de Tramuntana: Estellencs i Sóller. A altres dues localitats històriques pareix que s'ha esvaït. Es troba dins la categoria UICN de En Perill, ja que els dos únics punts on es troba, malgrat les poblacions són importants, són freqüentment visitats per la gent, podent arribar a alterar profundament l'hàbitat.

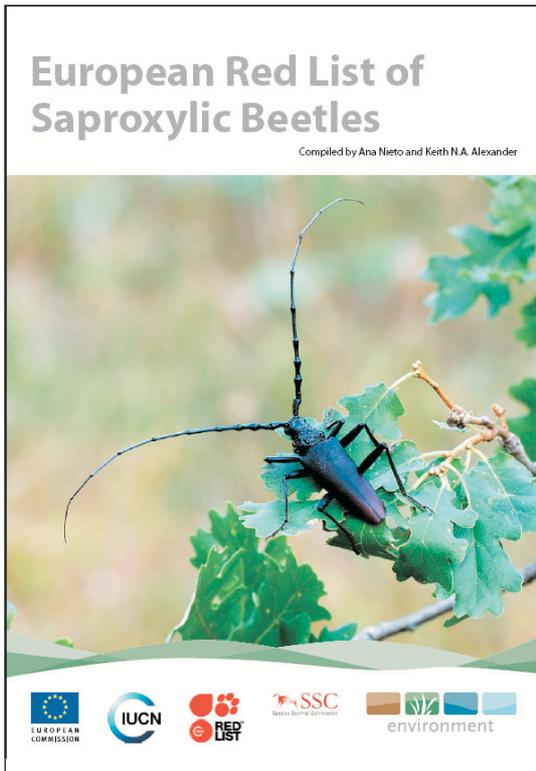
En resum, es tracta d'un llibre de gran format, atractiu, i amb profusió d'imatges i de mapes. El resultat pareix indicar que s'ha fet un llibre a mida de les espècies més conegudes o a les quals hi han dedicat esforços determinats especialistes, deixant a banda altres sense cap dubte molt importants en matèria de conservació.

En el contingut, es detecten algunes mancances. Per exemple, de les 61 espècies representades, només dues corresponen a aràcnids, una a un crustaci i la resta es distribueixen entre insectes i mol·luscs. Evidentment aquests dos darrers grups són molt importants, però costa pensar que no hi hagi aranyes, crustacis terrestres o altres grups (anèlids o miriàpodes) en situació de En perill a tota Espanya.

En el següent volum, continuació d'aquest, es dedica als invertebrats vulnerables, on esperam les fitxes de 14 espècies balears■

Documents d'UICN sobre invertebrats europeus amenaçats

IUCN ha publicat tres interessants volums sobre invertebrats europeus. Es tracta de les llistes vermelles d'escarabats saproxílics (els que es nodreixen de fusta morta), odonats i papallones. Continua la revisió de l'estat de la biodiversitat europea, de la que ja han aparegut les publicacions corresponents a mamífers, rèptils, amfibis, peixos d'aigua dolça, mol·luscs i plantes vasculares.

Les conclusions, pel que fa a aquests darrers volums, són que el 15% dels odonats, el 9% de les papallones i l'11% dels escarabats saproxílics es troben amenaçats.

En el volum dedicat a saproxílics no hi apareixen espècies de Balears estudiades, però sí que s'en citen unes quantes al llistat de l'apèndix final ■

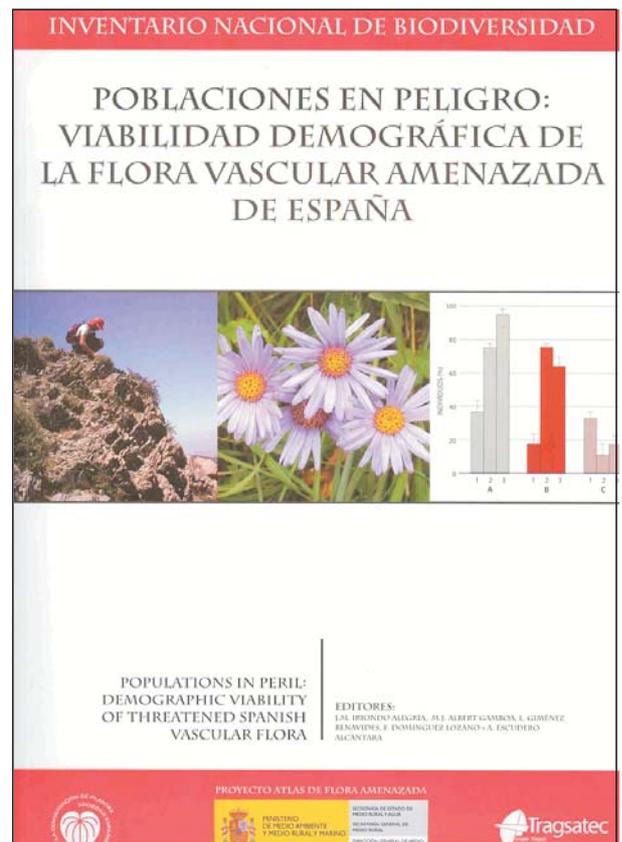
Inventario nacional de biodiversidad. Poblaciones en peligro: viabilidad demográfica de la flora vascular amenazada de España

Recentment el Ministeri de Medi Rural i Marí ha editat una interessant publicació dins de la col·lecció "Inventario Nacional de Biodiversitat". En aquest volum es fa un estudi concís sobre la viabilitat demogràfica de part de la flora vascular amenaçada d'Espanya.

Després d'una introducció, explicació metodològica i la presentació per part d'un ampli llistat d'autors, es fa un rigorós repàs dels diferents tàxons.

D'aquesta manera, es classifiquen en tres categories: En Perill Crític, En Perill i Vulnerables. Finalment es dona a conèixer una anàlisi general de resultats juntament amb conclusions i la valoració dels mètodes utilitzats pel projecte. En quant a la nostra Comunitat de lews Illes Balears, s'han realitzat les fitxes de dues espècies considerades En Perill Crític: *Aranaria bolosii* i *Euphorbia fontqueriana*.

La edició ha estat patrocinada per Tragsatec i la Societat Espanyola de Biología de la Conservació de les Plantes ■

COSES QUE PASSEN

notícies del món

NOTÍCIES AL MÓN

Elevada mortalidad dels Saiga (*Saiga tatarica*)

A Kazakhstan s'ha produït un episodi de mortalitat d'extrema gravetat que ha afectat els antílops Saiga (*Saiga tatarica*). Aquesta espècie és considerada com a Críticament amenaçada per la UICN, que estimava la seva població en 26000 exemplars el 2009. La població havia descendit un 95% des de 1995, però darrerament s'havia recuperat.

Desgraciadament, enguany s'han trobat uns 12000 exemplars morts, la majoria femelles o cries, per causes encara no del tot clares. Segons pareix un bacteri que habitualment conviu amb els antílops i que és causant de la pasteurel·losi, n'és el causant.

Aquest bacteri pot esdevenir mortal si els animals pateixen de problemes en el seu sistema immunitari.

foto: www.rferl.org

Les poblacions de l'espècie presents als Urals no comptaven amb una efectiva protecció, però aquesta trista notícia ha impulsat les mesures de conservació per part de l'administració■

Per a més informació:

<http://www.iucn.org/es/medios/comunicados/?5373/MassmortalityamongsaigasInKazakhstan12000dead>

NOTÍCIES D'EUROPA

A Europa habiten 11.000 espècies invasores

Un total de 11.000 espècies invasores, entre microorganismes, plantes i animals, habiten Europa en l'actualitat. Aquestes són les dades pel primer registre d'espècies invasores d'Europa, elaborat per un equip internacional.

Més del 10% de les espècies invasores resulten nocives per als ecosistemes i/o l'economia europea.

Fins al moment, de 11.000 espècies, només es coneix l'impacte ecològic de 1.094, i només ha estat documentat l'impacte econòmic de 1.347 espècies.

foto: el *Carpobrotus* està molt estès a la zona mediterrània. [wikimedia commons](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Carpobrotus_acrifolius.jpg). Arxiu SPE.

El Mediterrani és l'àrea més perjudicada, amb una superfície afectada de 2.500.000 quilòmetres quadrats i 1.313 d'espècies registrades. Les plantes i els invertebrats són els tàxons amb major nombre d'espècies invasores que causen impactes en els ecosistemes■

Per a més informació:

<http://blogecologico.com>

NOTÍCIES D'ESPANYA

Recuperació de falgueres al Parc Natural de Los Alcornocales (Cádiz)

Els companys andalusos estan realitzant una tasca molt important per recuperar les poblacions de falgueres amenaçades al Parc Natural de Los Alcornocales (Cádiz), zona d'especial importància per a aquest grup de plantes.

foto: Los Alcornocales. wikimedia commons

En concret, s'han reforçat les poblacions naturals de *Cristella dentata*, *Diplazium caudatum* i *Pteris incompleta* amb 119 exemplars, espècies considerades com En perill d'extinció al catàleg andalús d'espècies catalogades.

Els nous individus provenen de material aconseguit de les poblacions originals■

Més informació al següent enllaç:

http://www.juntadeandalucia.es/medioambiente/web/1_cons_ejeria_de_medio_ambiente/dg_gestion_medio_natural/geodiversidad/boletin_geobio_abril_mayo_2010.pdf